

Nr 722

Av herr Magnusson i Borås m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 173, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 juli 1947 (nr 523) om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande.

Den i proposition nr 173 föreslagna ändringen i 1 § lagen om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande avser främst att möjliggöra för en kommuns bostadsbyggnadsföretag att uppföra bostadshus i andra kommuner. Den kommunala kompetensen i fråga om åtgärder, som rör bostadsbyggandet, utsträcker sålunda till att gälla även utanför kommunernas område. Detta innebär exempelvis att Stockholms stad, som enligt uppgift är särskilt intresserad av den föreslagna lagändringen, skall få sysselsätta sin administrativa apparat eller sina kommunala bostadsbyggnadsföretag med markfrågor, stadsplaner, exploateringsarbete, bostadsbyggande etc. i grannkommunerna i syfte att tillgodose huvudstadens behov av bostäder. Vidare får kommunerna möjlighet att bevilja medel till bostadssubventioner av både generell och individuell beskaffenhet till personer, som är bosatta i andra angränsande kommuner.

Den föreslagna lagändringen aktualiserar ånyo frågan om de kommunala samarbetsformerna. Den behandlades av riksdagen senast i samband med antagandet år 1957 av ny kommunalförbundslagstiftning. Den genomgående grundtanken fastslogs därvid skola vara, att kommunerna i första hand skulle söka lösa sina samarbetsproblem på frivillighetens väg. Erfarenheten har också visat, att inom ramen av nämnda lagstiftning och med utnyttjande av frivilliga överenskommelser i övrigt har uppkommande interkommunala problem kunnat lösas på ett tillfredsställande sätt.

Särskilda svårigheter torde dock ha mött när det gällt framför allt Stockholms och Göteborgs möjligheter att etablera ett smidigt samarbete med kringliggande mindre städer och landskommuner. Storstädernas sinande marktillgångar i förening med ett fortlöpande behov av ökat bostadsbyggande har krävt särskilt beaktande. Detta har likväl icke hindrat att man här lyckats uppbygga ett samordningssystem grundat på frivillighet och bottnande i en gemensam strävan att lösa icke endast frågor som direkt avser en ökad bostadsproduktion utan även andra därmed sammanhängande spörsmål avseende bebyggelseplanering, markpolitik, renhållning, trafikfrågor, undervisningsanstalter, sjukvårdsfrågor etc. Tidigare diskussioner om inkorporeringar, regionkommuner, enhetskommuner, storlands-

ting etc. har ersatts av en fortlöpande frivillig samplanering mellan de berörda kommunerna.

Den föreslagna ändringen av 1 § i 1947 års bostadsförsörjningslag bör bedömas mot denna bakgrund. Den frågan bör därför främst ställas, huruvida sådana praktiska svårigheter föreligger i fråga om kommunernas möjligheter att samordna sitt bostadsbyggande att fog föreligger att i en speciallagstiftning särbehandla dessa problem.

Vad beträffar behovet av en ändring i bostadsförsörjningslagen har emellertid detta endast mycket knapphändigt behandlats i propositionen. Det föreligger ej någon formell framställning från exempelvis Stockholm, Göteborg eller annan stad innefattande en redogörelse för något konkret fall, enligt vilket vederbörande stads bostadsförsörjning ej skulle kunna tryggas, om icke de kommunalägda bostadsbyggnadsföretagen finge möjlighet att bygga utanför stadens gräns. I departementspromemorian framhålles endast, att de lokala bostadsförsörjningsområdena i flera fall omfattar mer än en enda kommun, vilket uppställer särskilda planerings- och produktionsproblem. Även om riktigheten härav icke bestrides, torde dock dessa problem ej vara så besvärliga att de icke kan lösas på frivillighetens väg inom ramen av nuvarande interkommunala samarbetsformer, och framför allt torde det ej finnas anledning att påfordra en särskild lagstiftning, som avviker både från hävdvunna former för kommunalt samarbete och från regeln om att den kommunala kompetensen i princip är knuten till kommunens område.

Ej heller ur avgivna remissyttranden kan utläsas huruvida den nuvarande bostadsförsörjningslagens utformning utgör ett konkret hinder för en önskvärd samverkan av kommunernas bostadspolitiska åtgärder. Det må vidare framhållas att departementspromemorian endast remitterats till bostadsstyrelsen, Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund, varför någon granskning av lagförslaget med hänsyn till återverkningar på eventuell annan lagstiftning, exempelvis på det bostadspolitiska och kommunala området, knappast skett.

För att undvika att den kommunala självbestämmanderätten kränkes har departementschefen föreslagit att samtycke skall fordras från den kommun där bostadsbebyggelse sker eller där de personer, som skall komma i åtnjutande av kommunala bostadssubventioner, är bosatta. Detta krav på samtycke försvagar emellertid icke nämnvärt den kritik, som ur principiell synpunkt kan riktas mot den föreslagna särlagstiftningen.

Till stöd för propositionen har vidare åberopats behovet av att åstadkomma en jämn sysselsättning på bostadsbyggandets område. I likhet med Landskommunernas förbund har vi svårt att inse att det föreligger något omedelbart samband mellan sysselsättningsmöjligheterna på byggnadsområdet och förslaget att utvidga den kommunala kompetensen. I den mån

storstädernas markreserver minskar och de kommunalägda bostadsföretagen därmed icke kan räkna på fullt utnyttjande av den befintliga produktionskapaciteten, bör en successiv anpassning till de nya förhållandena ske av det kommunala byggandet i egen regi. I Stockholm har dessutom numera reserverats återstående marktillgångar inom stadens gränser för de kommunala bostadsföretagen. Detta innebär att de kommunägda företagen torde ha sysselsättning de närmast kommande åren.

Det bör också beaktas att i de kommuner, som ligger omkring Stockholm, finns ett stort antal bostadsbyggande företag, såväl enskilda som kommunala och s. k. allmännyttiga, vilka bygger i egenregi eller med entreprenörer. Arbetskraften i dessa företag skall även sysselsättas, och det finns därför all anledning att antaga att i den mån det föreligger en reell efterfrågan på hyreslägenheter i Stockholms grannkommuner denna väl torde kunna tillgodoses genom dessa byggnadsföretag och genom de företag, som genom den ändrade markfördelningen i staden icke får möjlighet att bygga inom stadens gränser.

Även i praktiken torde den förordade lösningen komma att fungera mindre tillfredsställande. I samband med bostadsbyggandet aktualiseras nämligen många andra samarbetsproblem avseende exempelvis frågor om markpolitik, va-anläggningar, bebyggelseplanering, vägar och gator och andra serviceanordningar. Dessa frågor är särskilt betydelsefulla när det gäller att samordna kommunernas bostadsbebyggelse. Sådana angelägenheter kan emellertid icke lösas gemensamt av kommunerna med stöd av bostadsförsörjningslagen. I stället torde här frivilliga överenskommelser med eller utan stöd av lagen om kommunalförbund få träffas kommunerna emellan. Det synes därför irrationellt att nu särbehandla frågorna om kommunal samverkan för lösning av själva bostadsbyggandet utan att se dessa i sitt sammanhang med andra genom bostadsbyggandet föranledda åtgärder på bebyggelseområdet.

Enligt vår mening synes sålunda icke något behov föreligga att genom den föreslagna åtgärden utsträcka de kommunalägda bostadsföretagens möjligheter att bygga utanför kommunens gränser. Vidare innebär förslaget en principiell avvikelse från de samarbetsformer, som inom kommunalförbundets ram eller genom fortlöpande samplanering kommunerna emellan utbildats under de senaste åren. Ej heller kan det anses rimligt att låta en kommun med kommunala skattemedel utgiva generella eller behovsprovade bostadssubventioner till i andra kommuner faktiskt bosatta invånare.

Redan dessa skäl är enligt vår mening tillräckliga för att riksdagen icke nu bör biträda den framlagda propositionen. Emellertid tillkommer vissa ytterligare synpunkter.

För någon tid sedan meddelade chefen för socialdepartementet att han

hade för avsikt att tillsätta en kommitté med uppgift att överse vissa bostadspolitiska frågor. Direktiven för kommittén har ännu icke offentliggjorts, men det finns fog för antagandet att dessa bör kunna inrymma även en uppgift att överse lagen om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande. Härvid får kommittén möjlighet att även bedöma de nu aktualiserade kommunala samarbetsformerna på bostadsbyggandets område och insätta dessa i det bostadspolitiska sammanhanget.

Skulle det därvid visa sig att det föreligger ett behov att underlätta kommunernas samarbete i fråga om bostadsförsörjningen, uppstår frågan huruvida detta bör ske inom ramen för kommunalförbundsinstitutet och frivilliga avtal eller med stöd av en ändrad bostadsförsörjningslag. Denna fråga bör emellertid särskilt bedömas. Enligt vår uppfattning synes det ligga närmast till hands att anpassa kommunalförbundslagen så, att denna kan utnyttjas även för att lösa kommunernas gemensamma bostadsproblem och därmed sammanhängande angelägenheter. Därvid kan som en första åtgärd övervägas huruvida kommunalförbunden ej bör berättigas utnyttja den underställningsfria lånerätten enligt 58 § kommunallagen. Även 59 § andra stycket kommunallagen och därtill knutna i administrativ ordning utfärdade regler om underställningsfri låne- och borgensrätt på bostadsförsörjningsområdet bör i så fall kunna tillämpas på kommunalförbund.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställas,

att riksdagen måtte

dels avslå proposition nr 173,

dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte överväga de i motionen anförda synpunkterna i samband med utfärdande av direktiven för en kommande bostadspolitisk utredning.

Stockholm den 17 november 1959

Tage Magnusson
i Borås

Ebbe Rydén

Erik Grebäck

Leif Cassel

Gust. Nilsson
i Göingegården

Lars Eliasson
i Sundborn

Olof Johansson